

ELINKEINOJEN MURROS TURVETUOTANNOSSA (K-P TURVE)

JOHDANTO

Energiaturvetuotanto on toimialana murroksessa. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen toiminnot maankäyttösektorin osalta Suomessa korostuvat kysymyksiin turvemaiden käytöstä ja hallinnasta. Euroopan tasolla Green Deal-ohjelmalla pyritään edistämään siirtymistä hiili-intensiivisistä aloista kohti hiilineutraaliutta, ja tätä kehitystä tukemaan on suunniteltu JTF/Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto. Suomen Hallitusohjelmassa on korostettu hiilinielujen edistämistä ja energiaturvetuotannon hallittua puolittamista vuoteen 2035 mennessä. Energiaturvetuotantoalan murrokseen omat vaikutuksensa tuovat myös maailmanlaajuiset trendit, eikä niistä vähimpänä Covid-19 –viruksen aiheuttamat vaikutukset joiden takia esimerkiksi alueellisuus, paikallisuus ja omavaraisuus tulevat korostumaan aiempaa enemmän. Vallitseva tilanne on nostanut esiin mm. energiaomavaraisuuteen ja omaan ruokatuotantoon liittyvät seikat.

Keski-Pohjanmaa on yksi maakunnista, johon energiaturvetuotantoalan muutokset tulevat vaikuttamaan monella tasolla. Maakunnan alueella on paljon suo- ja turvemaita erilaisissa maankäyttömuodoissa (metsätalous, maatalous). Energiaturvetuotannosta luopuminen saattaa näkyä edelleen myös metsätalouden puolella nimenomaan turvepohjaisissa metsissä mitä maakunnan alueelta löytyy, ja sen takia eri energiavaihtoehtojen tarkastelu ja niiden mahdolliset vaikutukset kokonaistasolla on arvioitava huolellisesti.

Energiaturvetoimialan muutoksesta aiheutuu laajalla skaalalla monenlaisia vaikutuksia sekä suoraan että liittyviin toimialoihin, ja jotta toimialan murros tapahtuu niin hiilineutraaliuden että aluetalouden kannalta reilusti, tarvitaan siihen esimerkiksi Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kaltaisia kannustimia. Jotta alueet pysyvät elinvoimaisena, tukea muutokseen on löydettävä mm. investointitukien, tutkimus- ja innovaatorahoituksen ja koulutustukien kautta.

Alueen nykytilanne toimialalla, sen erityispiirteet ja tarpeet on siksi tunnistettava ja selvitettävä jo hyvissä ajoin, jotta mahdolliset tukikeinot kohdistuvat resurssiviisaasti ja eniten aluetta hyödyttävästi, ja tätä varten laaditaan kattava selvitys jota voidaan hyödyntää esimerkiksi maakunnallisen JTF-valmistelutyössä. energiaturvekäytölle, turvemaiden käytölle ja kunnostamiselle, turpeen korvaaviksi energialähteiksi ja turvetuotannon työllistämisen työvoiman uudelleenkouluttamiseksi.

Toteutus

Toteuttajat ja työnjako

Hanke toteutetaan Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton ja Geologian tutkimuskeskuksen yhteishankkeena.

Maakuntaliiton vastuulla on hankkeen hallinnointi. Maakuntaliitto nimeää hankkeelle projektipäällikön, jonka vastuulla on hankkeen raportointi sekä toiminnan koordinointi. Geologian tutkimuskeskus vastaa hankkeen sisällön tuottamisesta ja nimeää hankkeelle vastuulliset asiantuntijat.

Hankkeen työvaiheet ja -menetelmät

Hankkeen lähestymistapa maakunnan elinkeinojen murroksen kuvauksesta turvetuotannossa ja toimenpiteiden vaikutuksen arvioimiseksi on seuraava:

- (1) Arvioidaan Keski-Pohjanmaan turvetuotantoalueet ja arvioidaan vaihtoehdot mahdollisuudet muulle kuin energiaturvekäytölle sekä vaihtoehtoja turvemaiden käytölle ja kunnostamiselle mikäli turpeen energiakäytöstä luovutaan
- (2) Arvioidaan Keski-Pohjanmaan turvetuotantoalueisiin liittyvät suorat ja välilliset työvoimavaikutukset ja työvoiman koulutustausta, ja arvioidaan vaihtoehtoja työvoiman uudelleen kouluttamiseksi
- (3) Arvioidaan Keski-Pohjanmaan lämpölaitosten käyttämästä turpeen määrästä ja mahdollisesta energiavajeesta mikä syntyy turpeen luopumisen myötä ja valitaan vaihtoehtoisia turpeen korvaavia energialähteitä

Hankkeessa ei arvioida energiaturvetuotannon vähentämisen toteuttamiseen tarvittavia politiikkakeinoja.

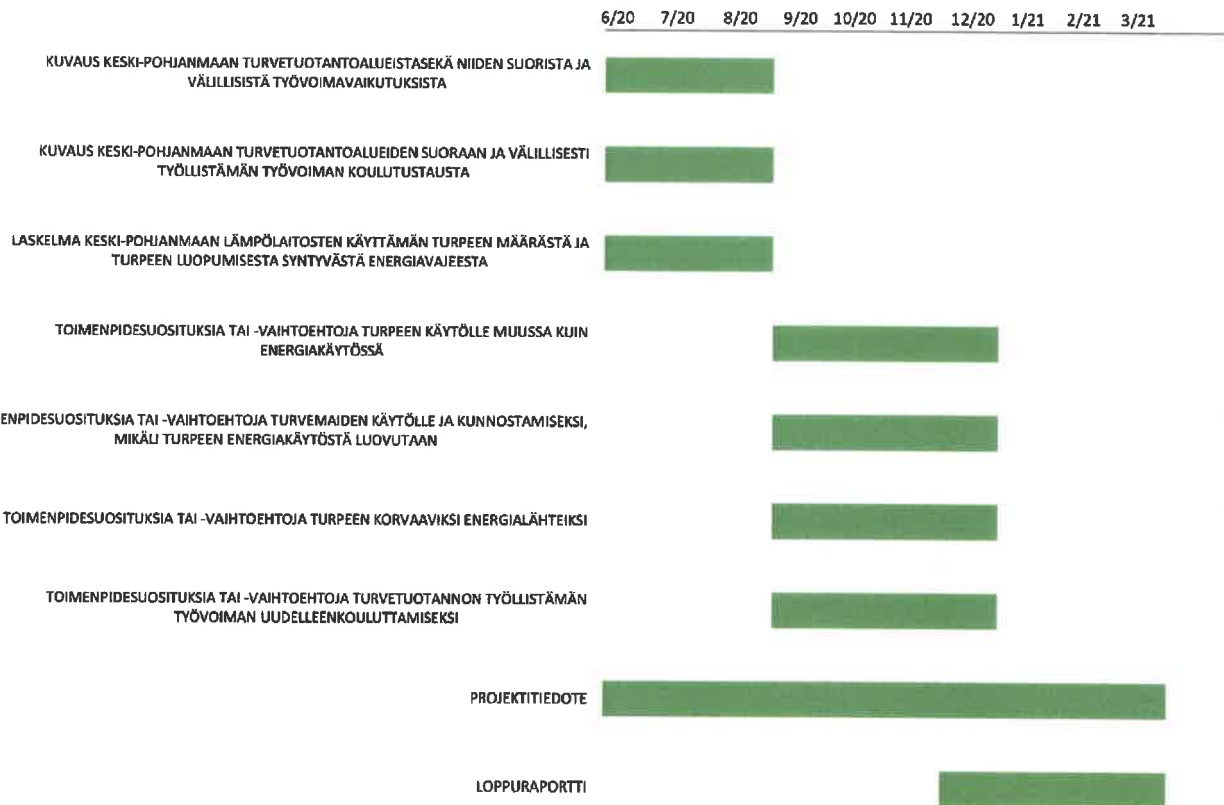
Maakunnan turvetuotantoalueiden ja sen suoran ja välillisen työvoiman arvioinnissa hyödynnetään olemassa olevia tilastotietoja ja tietopankkeja (GTK, AVI, Tilastokeskus, Bioenergia ry) sekä hyödynnetään hanketoimijoiden olemassa olevia alueellisia yhteistyöverkostoja (KOSEK) sekä tehdään tarvittaessa tiedonkeruuta toimialan toimijoilta. Turpeen muun kuin energiakäytön, turvemaiden vaihtoehtoisen käytön ja/tai kunnostuksen vaihtoehtoja arvioitaessa hyödynnetään valtakunnallisten ja alueellisten projektien ja selvitysten tuloksia (GTK, Luke, Metsäkeskus, KOSEK, Bioenergia ry) sekä tarkastellaan mahdollisia kansainvälisiä referenssejä. Arvioitaessa maakunnan lämpölaitosten käyttämää turpeen määrää ja mahdollista energiavajetta hyödynnetään olemassa olevia selvityksiä sekä hyödynnetään ostopalveluna tehtävää ajantasaista tarkastelua tilanteesta.

Maakunnan turvetuotantotoimialaan liittyvien tietojen keräämisessä ja toimenpiteiden arvioinnin tukena hyödynnetään hanketoteuttajien sidosryhmiä ja yhteistyöverkostoja maakunnassa sekä valtakunnallisesti. Maakunnassa (KOSEK ja CENTRIA) sekä valtakunnallisella tasolla (SYKE, LUKE, Metsäkeskus) on käynnissä toimialakohtaista tutkimus- ja muuta hanketoimintaa, joiden tuottamaa tietoa on hyödynnettävissä tämän hankkeen tausta-aineistona.

Hankkeen aikataulu

Hanke käynnistetään kesäkuussa 2020. Hankkeen arvioitu toteutusaika kestää maaliskuun 2021 loppuun.

Alustava aikataulu toimenpiteille on esitetty seuraavassa kaaviossa:

Ensimmäisessä vaiheessa, kesä-elokuussa 2020, tehdään kuvaukset turvetuotantoalueista, niiden suorista ja välillisistä työvoimavaikutuksista sekä työvoiman koulutustaustasta, lisäksi tehdään alihankintaa hyödyntäen laskelma Keski-Pohjanmaan lämpölaitosten käyttämästä turpeen määrästä ja turpeen luopumisesta syntyvästä energiavajeesta. Toisessa vaiheessa, syys-lokakuussa 2020, tehdään toimenpidesuosituksia tai –vaihtoehdot turpeen muulle kuin energiakäytölle, turvemaiden käytölle ja kunnostamiselle, turpeen korvaaville energialähteiksi sekä turvetoimialan työllistämisen työvoiman uudelleen kouluttamiseksi. Kaikki asiat kirjataan yhteen loppuraporttiin, joka on tarkoitus valmistua 12/2020 (loppuraportin kirjoitus voi siirtyä 1-3/2021 ajankohtaan).

Hankkeen toiminnan ohjaus

Hankkeen toteutuksen tueksi perustetaan maakunnan toimialan edustajista ja sidosryhmistä koostuva ohjausryhmä, Keski-Pohjanmaan liiton edustaja nimetään mukaan. Hankkeen käynnistämisestä ja etenemisestä tiedotetaan maakuntaliiton sivuilla ja soveltuvin osin sosiaalisessa mediassa.

Alihankinta

Hankkeeseen varataan osuus ostopalveluille. Ostopalvelun tuella syvennetään ja tarkennetaan Keski-Pohjanmaan lämpölaitoksen turve-energiaosuuden ja mahdollisen energiavajeen arviointia.

Hankkeen keskeiset tulokset

Hankkeen tulos on loppuraportti, joka sisältää hankkeen sisällölliset tulokset, jotka ovat:

- Kuvaus Keski-Pohjanmaan turvetuotantoalueista sekä niiden suorista ja välillisistä työvoimavaikutuksista ja työvoiman koulutustaustasta
- Laskelma Keski-Pohjanmaan lämpölaitosten käyttämän turpeen määrästä ja turpeen luopumisesta syntyvästä energiavajeesta
- Toimenpidesuosituksia tai -vaihtoehtoja turpeen käytölle muussa kuin energiakäytössä, turvemaiden käytölle ja kunnostamiseksi, mikäli turpeen energiakäytöstä luovutaan,

toimenpidesuosituksia tai -vaihtoehtoja turpeen korvaaviksi energialähteiksi sekä turvetuotannon työllistämisen työvoiman uudelleen kouluttamiseksi

Hankkeessa seurattavia indikaattoreita ovat:

- Hankkeen toimintaan osallistuneet organisaatiot ja yritykset
- Hankkeen julkaisemat tiedotteet
- Hankkeessa laaditut selvitykset ja raportit

Selvitystyön tekemisen tärkeänä osana on yhteistyö muiden maakunnan ja aihealueen työryhmien kanssa, ja hankkeen toimijat voivat osallistua työryhmiin ja hyödyntää niiden keskeisiä tuloksia mitkä palvelevat selvitystyötä.

Hankkeen suhde Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan ja aluekehittämispäätöksen tavoitteisiin

Hanke toteuttaa Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian kahta painopistettä: 1. kiertotalouden edistäminen ja uusien kiertotalouden prosessien kehittäminen tutkimuksen kautta materiaali- ja sivuvirtojen tehokkaampaan käsittelyyn ja hyödyntämiseen sekä 2. luonnonvarojen kestävä käyttö, luonnonvara-alan maankäytön ohjaaminen ja optimointi sekä ympäristövaikutusten hallinta.

Ensimmäistä painopistettä hanke toteuttaa etsimällä vaihtoehtoja turpeen käytölle muussa kuin energiakäytössä. Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian tavoite on etsiä uusia liiketoimintamahdollisuuksia innovaatioista, joita voidaan synnyttää mm. biomassoista. Tämä edistää maakunnan luonnonvarojen hyödyntämistä vähähiilisyden ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Hanke tuottaa vaihtoehtoja ja suosituksia turvemaiden käytölle ja kunnostamiseksi edistäen siten Keskipohjalaisen luontoympäristön säilymistä. Tämä luo mahdollisuuksia elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi lisäten siten alueen muutosjoustavuutta.

Hanke toteuttaa Valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen tavoitteita edistämällä ilmastonmuutoksen hillintää, vahvistamalla ja monipuolistamalla alueen elinkeinorakennetta kestäväällä tavalla sekä parantamalla elinympäristön laatua.

Tutkimuksen kustannus- ja rahoitusarvio

Hankkeeseen on varattu kahdelle suunnittelijalle yhteensä yhdeksän (9) kuukauden ja projektipäällikölle yhden (1) kuukauden työpanos.

Kustannukset jakautuvat seuraavasti:

- Palkat sivukuluineen 56 500 €
- Ostopalvelut 6000 €
- Yhteensä 62 500 €

Hankkeen rahoituksesta 50 000 euroa tulee Keski-Pohjanmaan maakunnan omaehtoisesta kehittämisestä määrärahasta. Omarahoitus on 12 500 euroa, josta 6000 euroa on omaa työtä. Omasta työstä 3000 euroa on Keski-Pohjanmaan liiton osuutta ja 3000 euroa Geologian tutkimuskeskuksen osuutta. Keski-Pohjanmaan liitto rahoittaa loput 6 500 euroa omarahoitusosuudesta.